

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Хаєцька О. П., канд. екон. наук, доцент,
e-mail: haetska2407@gmail.com

Лояніч В. О., здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
e-mail: loyanich95@gmail.com

Вінницький національний аграрний університет

Анотація. Розглянуто проблему забезпечення продовольчої безпеки в сучасних умовах та необхідність її вирішення. Визначено та охарактеризовано продовольчу безпеку через її складові та принципи формування. Наведено рейтинг України й окремих країн світу за Глобальним індексом продовольчої безпеки. Розглянуто національні особливості продовольчої безпеки та загрози на її вплив.

Ключові слова: продовольча безпека, продовольча незалежність, складові продовольчої безпеки.

Важливою складовою забезпечення продовольчої безпеки країни є виробництво продуктів харчування, які є якісними та безпечними, відповідають визначеним нормам Міністерства охорони здоров'я України та враховують сучасні ринкові тенденції. У сучасних умовах, з урахуванням зростання населення, збільшення попиту, змін клімату, розвитку цифрової економіки та військових конфліктів, забезпечення робочих місць та вироблення достатньої кількості продукції для задоволення внутрішнього попиту є надзвичайно важливим для країни.

Україна позиціонується як держава, яка забезпечує продовольчу безпеку та незалежність завдяки потужному аграрному виробництву. Закон України «Про основи продовольчої безпеки України» визначає продовольчу безпеку як здатність держави задовольняти потреби населення в харчуванні на рівні не нижче обґрунтованих норм при наявних ресурсах, потенціалом внутрішнього виробництва незалежно від внутрішніх і зовнішніх умов. Продовольча незалежність забезпечує збалансованість продовольчого ринку шляхом вітчизняного виробництва та забезпечення оптимальної структури харчування та економічної доступності необхідних продуктів для населення [1].

Основними складовими продовольчої безпеки є самозабезпеченість, незалежність, доступність, адекватність та якість, які сприяють ефективному розвитку харчової промисловості, налагоджують зовнішньоекономічну діяльність, формують доходи населення та забезпечують збалансоване харчування населення, що дозволяє активно жити та підтримувати здоровий спосіб життя [2]. На рисунку представлено основні складові продовольчої безпеки.

незалежність	незалежність продовольчої безпеки країни від зовнішніх продовольчих поставок
доступність	формування доходів для придбання необхідних харчових продуктів за доступними цінами
якість	забезпечення збалансованого харчового раціону
адекватність	наявність та доступність продуктів харчування, що забезпечують потребу різних прошапків населення
самозабезпеченість	ефективний розвиток агропромислового комплексу

Рисунок. Складові продовольчої безпеки

Джерело: побудовано автором за даними [4].

Україна формує більше 15% ВВП та близько 60% фонду споживання населення завдяки агропродовольчому комплексу. В останні роки вітчизняний аграрний сектор зазнав значних змін, які негативно позначилися на якості продуктів та їх безпеці, що вплинуло на скорочення експортного потенціалу. У вересні 2021 р. відбувся Саміт ООН із продовольчих систем, після якого було прийнято Указ № 41/2022 від 07.02.2022 р. щодо «Питання національних пріоритетів трансформації продовольчих систем в Україні» та розроблено план заходів КМУ для підвищення якості та безпеки продовольства [3].

Забезпечення продовольчої безпеки є важливою проблемою як для країн з низьким рівнем економічного розвитку, так і для розвинутих країн, які постійно вдосконалюють механізми підтримки продовольчої безпеки. Продовольча безпека на макроекономічному рівні гарантує забезпечення суспільства повним набором необхідних продуктів харчування, незалежно від обставин. На мікроекономічному рівні це забезпечує впевненість окремої особи в можливості задовольнити свої фізіологічні потреби та потреби своєї сім'ї в доступних продуктах харчування [5].

У таблиці представлено глобальний індекс продовольчої безпеки та місце України в ньому. Україна посідає останнє місце серед країн Європи у Глобальному індексі продовольчої безпеки.

Україна займає 71 сходинку Індексу серед 113 країн у 2022 році, хоча станом на 2021 рік була на 58 місці. На зниження індексу суттєво вплинули військові дії на території нашої країни; за доступністю продуктів харчування маємо 48,1 бал зі 100; слабкими є політичні та соціальні бар'єри; логістичні ланцюги; розвиток сільськогосподарських досліджень; за показником сталості та адаптивності 94 місце; найкращий показник України в даному рейтингу це фактор якості та безпечності – 52 сходинка рейтингу.

Дослідження сучасних проблем продовольчої безпеки держави дозволяють стверджувати про те, що стан продовольчої безпеки України наблизився до катастрофічного. Продовольчу безпеку визначено у якості одного

з основних напрямів державної політики з питань національної безпеки в економічній сфері.

Таблиця. Рейтинг України й окремих країн світу за Глобальним індексом продовольчої безпеки у 2022 році

Рейтинг	Країни	GFSI	Субіндекс фізичної доступності	Субіндекс економічної доступності	Субіндекс якості та безпеки	Субіндекс природні ресурси та стійкість
1	Фінляндія	83,7	91,9	70,5	88,4	82,6
2	Ірландія	81,7	92,6	70,5	86,1	75,1
3	Норвегія	80,5	87,2	60,4	86,8	87,4
4	Франція	80,2	91,3	69,0	87,7	70,3
5	Нідерланди	80,1	92,7	70,7	84,7	69,2
6	Японія	79,5	89,8	81,2	77,4	66,1
7	Канада	79,1	88,3	75,7	89,5	60,1
8	Швеція	79,1	91,9	68,3	85,0	68,3
9	Великобританія	78,8	91,5	71,6	77,6	71,1
10	Португалія	78,7	90,0	77,0	79,8	64,5
	.....					
71	Україна	57,9	66,6	48,1	71,3	43,5

Джерело: Узагальнено автором за даними [6].

На національну продовольчу безпеку впливає ряд загроз: недосконалість системи контролю якості; незбалансоване споживання населенням продуктів харчування; зниження купівельної спроможності населення; зростання цін на сільськогосподарську продукцію; низький рівень споживання продуктів тваринного походження і збитковість тваринництва; залежність від імпорту за окремими продуктами харчування та інші [7, с. 75].

Процес управління продовольчою безпекою повинен полягати у безперервному державному впливі, для цього необхідно використовувати такі інструменти як страхування, кредитування, субсидування тощо.

Стратегія продовольчої безпеки повинна бути спрямована на забезпечення необхідної кількості продовольства за рахунок власного виробництва, а при необхідності – за рахунок імпорту; на підтримку стабільності продовольчого постачання за рахунок пропозиції та високої врожайності; на адекватне управління національними запасами продовольства; на розвиток транспортної інфраструктури та систем збуту тощо. Необхідно забезпечити такі соціально-економічні відносини, які гарантували б доступ до продуктів харчування всьому населенню країни.

Список використаних джерел:

1. Про продовольчу безпеку України: Закон України від 24.10.2012 № 11378. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF8S200A>.

2. Тіщенко М.Г. Проблеми забезпечення продовольчої безпеки України. Ефективна економіка. 2013. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2208>.
3. Хаєцька О.П. Органічне виробництво як складова забезпечення продовольчої безпеки України. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2022. № 4 (62). С.57-74. DOI: 10.37128/2411-4413-2022-4-4.
5. Ємець Ю. Г. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції у контексті продовольчої безпеки України. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. Вип. 5. Том 3. Полтава. 2012. С. 116-120.
6. Global Food Security Index 2022. Economist Impact. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/food-security-index/>.
7. Колісник Г.М. Продовольча безпека України та особливості її розвитку. Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. 2015. Вип. 5 (115). С. 72-76. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sepspu_2015_5_19.

Abstract. The problem of ensuring food security in modern conditions and the need for its solution are considered. Food security is defined and characterized through its components and principles of formation. The rating of Ukraine and certain countries of the world according to the Global Index of Food Security is given. National peculiarities of food security and threats to its influence are considered.

Keywords: food security, food independence, components of food security, population needs.

УДК 338.2

ПЕРСПЕКТИВИ ВИРОЩУВАННЯ БАВОВНИКУ ЯК ЕЛЕМЕНТ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Шевченко О. А., здобувач вищої освіти,
e-mail: alex.shevchenko.2001.1978@gmail.com

Сидякіна О. В., канд. с.-г. наук, доцент
e-mail: gamajunovaal@gmail.com

Херсонський державний аграрно-економічний університет

Анотація. Наведено сучасний стан розвитку агропромислового виробництва бавовнику в Україні і світі. Окреслено аспекти і проблеми розвитку галузі текстильної промисловості, зазначено рівень забезпеченості нашої країни бавовняною сировиною. Показано, що бавовник є економічно вигідною культурою, особливо з урахуванням останніх тенденцій щодо росту цін та попиту на світовому ринку. Вирощування бавовнику в Україні, одній із передових аграрних країн, сформує тенденцію розвитку економічної складової нашої держави. Саме тому особливу увагу потрібно приділяти основним принципам вирішення проблем галузі бавовництва та шляхам її відродження, беручи за основу досвід іноземних виробників.

Ключові слова. Бавовник, агропромислове виробництво, бавовняна сировина, текстильна промисловість, текстильні підприємства.

Відновлення сучасного агропромислового виробництва бавовнику на основі впровадження новітніх агротехнологій вирощування та методів